תורה אור

מחיצה של ברזל להפסיקן מחייך עליה ר' יוסי ברבי חנינא מאי טעמא הא מחייך אילימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי לחומרא ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא, ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה? אלא משום *דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ודלמא במכונסין, אלא משום דקתני צריך מחיצה של ברזל להפסיקן ומאי שנא קנים דלא, דעיילי בהו מיא, של ברזל נמי עיילי בהו מיא, ודילמא *צריך ואין לו תקנה קאמר? אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים כדרבי טבלא *דבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה? א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, קל הוא שהקילו חכמים במים: וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו': רבי יהודה היינו ת"ק? אמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו תנ"ה יש לו שמונה על שמונה דברי ר"מ ואמר רבא *מחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ארבע אמות אין, טפי לא. והני ד' אמות היכא כתיבא כדתניא *שבו איש תחתיו כתחתיו וכמה תחתיו? גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי בינייהו איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות. אמר ליה רב משרשיא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה: ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יהבינן ליה או באמה של קדש יהבינן ליה, אם אמר לך ד' אמות של קדש יהבינן ליה, עוג מלך הבשן מה תהא עליו, ואם אמר לך באמה דידיה יהבינן ליה אימא ליה מאי טעמא לא קתני לה גבי *יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. כי אתא לקמיה דרב פפא א"ל אי דייקינן כולא האי לא הוי תנינן, לעולם באמה דידיה יהבינן ליה ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי יש שאמרו, דלא פסיקא ליה משום דאיכא ננס באבריו: היו שנים מקצת אמותיו של זה וכו': למה ליה למימר למה הדבר דומה? הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן: מכדי למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה מאי שנא התם דפליגיתו ומ"ש הכא דלא פליגיתו ורבנן התם אוושי דיורין הכא לא אוושי דיורין: ושתים החיצונות כו': ואמאי כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית הויא להו חדא? אמר רב יהודה כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית, כגון שנתנוהו

בשני

מחילה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתחתי' דהא סתם מחילה י' טפחים היא ולא מטיא עד קרקעית המים ואפילו מגעת לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה: **אלא**. משום הכי מחייך עליה: **דקל הוא שהקילו חכמים במים**. במחילה כל דהו ובלבד שיהא בה י' מהניא בה ואע"ג דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי: **כדבעא מיניה רבי טבלא כו'**. וכי היכי דמחילה תלויה מהניא מחילת הקנים נמי מהניא דמה לי מיערבי מיא מתתאי מה לי מיערבי בין קנה לחברו: **היינו תנא קמא**. ר' יהודה דאמר לאיזה רוח שירצה יש לו ד' אמות היינו תנא קמא רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי: **שמונה על שמונה איכא בינייהו**. דרבנן סברי ד' לכל לצדדין היינו שמונה על שמונה ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא כדקתני ומודה ר' יהודה לר' אליעזר שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר ארבעתן לרוח אחת: **מחלוקת**. דר' מאיר דשרי שמונה על שמונה להילוך: לרבי יהודה מצומצמות ולרבי מאיר גדולות, דפישוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא: **באמה דידיה**. איש לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו הארוכה: **של קדש**. לכל אדם אמות שוה של ו' טפחים בינונים למדת שתי אמות *שהיו בשושן הבירה שנעשו למדת אמתו של משה: **גבי יש שאמרו**. משנה היא (א) במס' כלים (פי"ז משנה יא) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה, מלא חפניו קטרת, מלא לוגמיו ביום הכפורים, ובמזון שתי סעודות לעירוב, וליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום: **אי הוה דייקינן כולי האי**. בכולי הש"ס לא הוי מצינו לתרוצי כל דיוקי ולא הוה תנינן: **משום דאיכא ננס באבריו**. שגופו בינוני ואמתו קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש: **היו שנים כו'**. מתניתין פרישנא לעיל: **מאי שנא התם דפליגיתו**. דאמרו רבנן לקמן* במתניתין שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו: **אוושי דיורין**. דיורי החצרות רבים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית: **הכא**. גבי ג' אנשים יכולין החיצונים ליזהר דהא מועטין ניהו ולא אוושי: **שתים החיצונות אסורות זו עם זו**. כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית שנמצא שיצאו מרשותן לרשות האסור להן: **ה"ג אמאי כיון דערבי חיצונות בהדי אמצעית הוו להו חדא**. *(ולישתרו כולם דדמי כמאן דדיירי התם דומיא דבני חצר שעירבו ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית וחצר דההוא בית הויא ומשתרי בה הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו בחצר אמצעית וכו') וקס"ד כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית שזהו משפט עירובי חצירות שהם חצר יש בה בתים הרבה וצריכות בני הבתים לערב יחד לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר בלא עירוב ומניחים אותו באחד מן הבתים וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת ורוצין לעשותן רשות אחת נוטלין העירוב שגבו מן הבתים ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת: **וכי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך שליותה דחיצונה עבדה** לא גרסינן הכא עד לקמן: **שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו**. דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן ואין דיורי חיצונות באמצעית למימרא דכי הדדי ניהו:

*) [וע"ע תוס' שבת צב. ד"ה אישתכח ותוס' פסחים קט: ד"ה מדוס]

בשני

רבי יהודה היינו תנא קמא. וא"ת דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתנא קמא אלא לפרושי מילתיה קאתו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כה:) *גבי לא ירבה לו נשים ובריש מתני' בריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח.) ואומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתנא קמא אלא פליג עליה דהא ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא הוי באמצעיתו הכי נמי ד' אמות לת"ק וא"ת א"כ מאי פריך היינו ת"ק כיון דתנא קמא ארבי יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח וי"ל דסבר המקשה אע"ג דאלפים דרבי יוחנן (ב) הוי לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דת"ק הוו ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול ארבע אמות ברשות הרבים דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שירצה כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו ת"ק ור"ח גריס חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דריש פרקין דמי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות ואע"ג דאיכא מעכין אחד מ"מ פריך דחכמים דפליגי ארבי יוחנן בן נורי לא היה להם להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש (ג) לו ד' אמות לכל רוח: **גופו** ג' אמות. וא"ת אמאי בעינן גבי היזק ראייה מחיצה ד' אמות בהשותפין (ב"ב דף ב:) וי"ל דפעמים שיש גבשושית סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו בלא ראשו וכן משמע בהמצניע (שבת דף צב.) דאמר המוציא משוי למעלה מי"ד חייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון תשעה וכפרת טפח וגמירי כל טונא דמידלי במוטה תילתא מלעיל ותרתי תילתי מלתחת אישתכח דלמעלה מי' הוה קאי (ד) ובכתף היו נושאים אותו ודל מי"ח טפחים ב' תילתי דארון וכפרת היינו ששה וב' שלישי טפח ונשתיירו עד הקרקע י"א טפחים ושליש אבל אם אדם עם ראשו רק י"ח טפחים יגיע הארון עד למטה מי"ד דראש ונושא מחזיק יותר מטפח ושליש וגבי כוכין בעינן נמי ד' אמות בפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק:) היינו עם ראשו ועובי דפי הארון ושיעור מקוה דהוי אמה על אמה ברום שלש אמות לאו משום שלא יהא גובה האדם יותר מג' אמות אלא משכנס במים המים עולין וגם קצת ירכין ראשו והא דכתיב בתרגום מגילת אסתר פרשנדתא אילטליב על תלת אמין וכן כולם התם קטועי ראש הוו*): **ופתוחות** לרה"ר. דאי לאו הכי אותם שיש להם דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליה:

אבל

[וע"ע תוס' פסחים פג. ד"ה ר"ש עוד שם קטז: ד"ה וחותם ותוס' מו"ק כד. ד"ה וחכמים ותוס' זבחים פ"ג. ד"ה המזבח]

מד א ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין כה וסו טוש"ע א"ח סי' שמט סעיף א וסי' שצו סעיף א:

מה ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כג טוש"ע א"ח סי' שעח סעיף א:

◆

רבינו חננאל

תני ר' חייא. תרם פי' כמו חריץ שבין שני תחומי שבת מלא מים צריך מחיצה של ברזל להתיר המים חציין לתחום זה וחציין לתחום זה. מחיך עלה ר' יוסי בר' חנינא ואמרינן אמאי מחיך אי נימא משום דר' חייא סבר לה כריב"נ דאמר הפקר קונה שביתה. והני מיא קנו שביתה. ור' יוסי ס"ל לקולא. כל דמתנא להו לחומרא (מתיר) [מחייך] עליה. אלא אמאי מחיך משום הא דתניא בהדיא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. *ודלמא מיא דבחרם שבין ב' תחומי שבת מכונסין הוו ומשום הכי תני דקנו שביתה אלא למה הוה מחיך משום דא' צריך מחיצה של ברזל. ואנן קיי"ל שהקילו חכמים על המים דאפילו תלויה מחיצה מתרת: מתני' וחכ"א אין לו אלא ד' אמות ואקשינן היינו ת"ק דתנן מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות. ש"מ דכל השבת שלא לדעת אין לו אלא ד' אמות ופריק רבא ח' על ח' איכא בינייהו והכין הוא (בתכא) [כוונת] דמתני' וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות לכל רוח. שהן ח' על ח' ופריש בתלמוד א"י [מי] שבירר לו מבעו"י וקדיש עליו היום. ושמעינן מן הדא דלא יכנס דברי ר"מ ר' יהודה אמר [יכנס] לא על הדא אתאמרת אלא ארישא דפירקא. מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה איתאמרת עליה. א"ר בון מודה ר' יודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו תנ"ה יש לו ח' על ח' דברי ר' מאיר כלומר ד' אמות לכל רוח ישנן ח' על ח' אמות. אמר רבה מחלוקת להלך פי' אפילו רבי יוחנן בן נורי לא התיר לו (להלך אלא) [אלא להלך] אלפים אמה. אבל לטלטל דברי הכל ד' אמות אין טפי לא. והני ד' אמות היכא כתיבי כדתניא שבו איש תחתיו. כתחתיו. וכמה תחתיו. גופו ג' אמות ואמה כדי פישוט ידיו ורגליו והני ד' מצומצמי' דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אמה אחת כדי שיהא נוטל החפץ מראשותיו ויניח מרגלותיו. והני ד' מרווחות ולא מצומצמות ובעו לה הני ד' אמות דיהבי ליה באמה דידיה או באמה של קודש. ואי אמרת באמה דידיה אמאי לא תני לה במס' כלים פרק ט"ז יש שאמרו הכל מה שהוא אדם קומץ מנחה ותפני הקטורת והשותה מלא לוגמיו ביוה"כ כו' ליתני בהדייהו ד' אמות באמה שלו ואי משום דאיכא ננס באבריו. פי' יש אדם ארוך ואמתו קצרה שאינו ד' אמות באמתו כתחתיו ניתני במשנה חוץ מן ננס באבריו שאין נותנין לו באמתו ואסיקנ' א"ל רב פפא לבריה דרב משרשיא אי אתינא לדקדק כולי האי לא תנינן: מתני' היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין באמצע שלא יוצא כו' עד ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. פי' כגון שיש ביניהן ג' אמות וכל אחד מהן יושב בב' אמות שלו ונשאר לו ב' אמות בזה הצד שביניהם וכל אחד ואחד מותר לו לטלטל בב' אמות הקרובות לו נמצא באמת האמצעית שביניהן מותרין לטלטל. ה"ק להו ר' שמעון לרבנן מכדי למה"ד לשלש [חצירות כו'] מ"ש הכא דלא פליגיתו ומ"ש התם בעלמא פליגיתו עלי ורבנן התם בחצרות לא אוושי דיורין כלומר יתכן שישכחו בעלי חצרות ויטלטלו החיצונות מזו לזו. הכא אוושי דיורין כי אלו ג' האנשים הנה הם יושבים שלשתן ביחד ואם יבואו החיצונים לטלטל מזה לזה האמצעי מזכירין כי אסורין לו ונמנעים משום דאוושי דיורין. אבל בחצרות חיישינן דלמא מטלטל ולאו אדעתייהו: ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. אקשינן עלה אמאי כיון דערביה לה חדא מן החיצונות בהדי אמצעית היא לה כאלו הכא דרא לשתריא בהדי אמצעית ופריק רב יהודה כגון שנתנה האמצעית עירוב בזו ובזו דלא מברעא היכא היא דיירה. רב ששת אמר אפי' תימא שנתנו עירובן אחת מהן באמצעית

וכגון

לעיל מו. שבת קלה. ביצה לט.

[ברכות טו: וש"נ]

שבת קז. לעיל יב. טו: לקמן פו:

[לעיל נ: כלים פי"ז מי"א]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גבי יש אמרו משנה היא. נ"ב לעיל דף ל ע"ב מייתי לה בתלמודא: (ב) תוס' ד"ה רבי יהודה וכו' דאלפים דרבי יוחנן נ"ב כ"כ הוו לכל רוח דהיינו ד' אלפים: (ג) בא"ד ומסתמא דיש לו ד' ומשני הכא ארבע אמות לכל רוח: (ד) ד"ה גופו וכו' דבכתף היו נושאים: